

Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid

Till arbetsmarknadsutskottet

Arbetsmarknadsutskottet beslutade den 8 december 2016 att ge bl.a. justitieutskottet tillfälle att yttra sig över skrivelse 2016/17:10 Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid och motioner i de delar som rör utskottets beredningsområde.

Justitieutskottet har beslutat att i första hand yttra sig över den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som presenteras i skrivelsen (kap. 5). Utskottet yttrar sig också över följdmotion 2016/17:3554 (KD) yrkande 7 om kartläggning av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck.

Utskottet ser positivt på de åtgärder som regeringen redovisar i skrivelsen och bedömer utifrån sitt perspektiv att åtgärderna stärker arbetet med att förebygga mäns våld mot kvinnor och bidrar till att målen i strategin nås. Motionsyrkandet bör avstyrkas.

I yttrandet finns en avvikande mening (KD).

Utskottets överväganden

Allmänt om skrivelsen

I skrivelsen redogör regeringen översiktligt för den jämställdhetspolitiska utvecklingen de senaste tio åren. Erfarenheter och effekter av genomförandet av den särskilda jämställdhetssatsningen 2007–2014 redovisas.

I skrivelsen presenterar regeringen inriktningen och en ny delmålsstruktur för jämställdhetspolitiken. Det övergripande målet för jämställdhetspolitiken ska även i fortsättningen vara att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sitt eget liv. Delmålen anges vara följande:

- Jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet i samhällets alla sektorer.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämställd utbildning. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma möjligheter och villkor när det gäller utbildning, studieval och personlig utveckling.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- Jämställd hälsa. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma förutsättningar för en god hälsa samt erbjudas vård och omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Vidare redogör regeringen för sin avsikt och sina skäl för att inrätta en jämställdhetsmyndighet.

Skrivelsen omfattar en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Strategin inbegriper mål och insatsområden, en struktur för stöd och uppföljning och ett åtgärdsprogram med insatser för perioden 2017–2020.

I skrivelsen aviseras åtgärder för en strategisk, sammanhållen och långsiktig styrning på jämställdhetspolitikens område. Regeringen redogör i skrivelsen också för de viktigaste insatserna på övriga delmålsområden för ett jämställt samhälle under mandatperioden.

Som anförts har justitieutskottet beslutat att i första hand yttra sig över den nationella strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som presenteras i skrivelsen (kap. 5) samt ett motionsyrkande i en av följdmotionerna.

Den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Strategins inriktning m.m.

Skrivelsen

Regeringen anför i skrivelsen att för att stärka förutsättningarna att nå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra kommer regeringens arbete på området att bedrivas i enlighet med en tioårig nationell strategi som särskilt betonar förebyggande insatser. Strategin inkluderar frågor om hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Strategin består av politiska målsättningar, en organisation för genomförande och ett system för uppföljning. Strategin börjar gälla den 1 januari 2017 och avser perioden 2017–2026. Strategins politiska målsättningar är

- ett utökat och verkningsfullt förebyggande arbete mot våld
- förbättrad upptäckt av våld och starkare skydd och stöd för våldsutsatta kvinnor och barn
- effektivare brottsbekämpning
- förbättrad kunskap och metodutveckling.

Av skrivelsen framgår att regeringen anser att strategins målsättningar bör följas upp genom indikatorer och av rapporter från berörda myndigheter. På sikt avser regeringen att ge den kommande jämställdhetsmyndigheten i uppdrag att sammanställa en nationell rapport som ska ligga till grund för regeringens samlade bedömning av behovet av inriktning och insatser.

I skrivelsen beskrivs det åtgärdsprogram för perioden 2017–2020 som regeringen planerar för att nå målen i strategin. Slutligen lämnas en förteckning över pågående och nyligen avslutade insatser med anknytning till strategin.

Utskottets ställningstagande

Mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt och omfattande samhällsproblem som orsakar stort fysiskt och psykiskt lidande. Det är den yttersta konsekvensen av den maktobalans som råder mellan kvinnor och män. Under många år har både ideell och offentlig verksamhet mot mäns våld mot kvinnor vuxit fram. Som regeringen påpekar är våldet trots detta ännu omfattande och kostsamt, framför allt för den enskilda kvinnan och flickan, men också för samhället. Förebyggande insatser är därför kostnadseffektiva såväl ur ett individuellt som ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Utskottet är positivt till regeringens ambition att främja utvecklingen av effektiva åtgärder för att förhindra både att våld utövas och att våld upprepas. Detta kräver ett bredare och mer konstruktivt engagemang av män och pojkar samt en uppgörelse med normer som rättfärdigar våld och begränsningar av kvinnors och flickors

handlingsutrymme och livsval. Som regeringen anför krävs det skarpare och mer träffsäkra åtgärder vad gäller skydd och brottsbekämpning. Enligt utskottet är strategins inriktning och det åtgärdsprogram som beskrivs i skrivelsen väl ägnat att bidra till att uppnå det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra och att kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Utskottet kommer under våren 2017, i samband med behandlingen av motioner från den allmänna motionstiden, att återkomma till flera av de frågor som uppmärksammas i skrivelsen. Det gäller bl.a. frågor om kontaktförbud, insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck samt äktenskapstvång.

Kartläggningar av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck

Skrivelsen

Regeringen anför i skrivelsen (s.117) att våld mot kvinnor och flickor i nära relationer kan vara extrema yttringar av närståendes hedersnormer. Till sådana normer hör uppfattningen att en familjs rykte och anseende är avhängiga kvinnliga familjemedlemmars kyskhet och oskuld samt deras faktiska och påstådda beteende i förhållande till dessa ideal. Kontrollen av kvinnor och flickor i hederns namn sträcker sig från begränsningar i vardagen i fråga om klädsel, umgänge och fysisk rörelsefrihet till styrning av val av utbildning, jobb, äktenskap och skilsmässor. Även unga män kan bli gifta mot sin vilja. Hbtq-personer kan betraktas som hotande mot familjens heder och utsättas för liknande kontroll, påtryckningar och våld. Flera män och kvinnor kan vara involverade i att planera, besluta, sanktionera och utöva hedersrelaterat våld och förtryck. Detta innebär bl.a. att enskilda familjemedlemmar kan uppleva en stark plikt att utföra, eller medverka till, våldshandlingar. Både kvinnor och män som försvarar den som är utsatt kan straffas för det och själva vara utsatta på olika sätt.

Det finns enligt regeringen en risk att hederstänkande underskattas och missförstås av personer som inte själva lever med hedersnormer. Exempelvis kan en hedersrelaterad konflikt mellan en ung kvinna och hennes föräldrar av utomstående tolkas som en för de flesta tonåringar typisk revolt mot föräldrarna. I genomförandet av strategin är det därför nödvändigt att genomgående beakta den betydelse hedersnormer kan ha för såväl våldsutövare som våldsutsatta.

Motionen

I motion 2016/17:3554 av Désirée Pethrus m.fl. (KD) yrkande 7 begärs ett tillkännagivande om att ge Brottsförebyggande rådet (Brå) i uppdrag att återkommande göra kartläggningar av omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. Motionärerna konstaterar att regeringen skriver om avsaknaden av återkommande undersökningar om omfattningen av hedersrelaterat våld

och förtryck. Brå bör därför få i uppdrag att göra större och återkommande kartläggningar, anför motionärerna.

Tidigare utskottsbehandling

Utskottet behandlade frågor om kartläggning, uppföljning och statistik om hedersrelaterad brottslighet i betänkande 2016/17:JuU1 (s. 79 f.). Utskottet anförde bl.a. att det noterat att regeringen hade för avsikt att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet ville emellertid betona vikten av att detta sker skyndsamt eftersom frågan är av stor vikt. Regeringen borde därför snarast kartlägga omfattningen av det hedersrelaterade våldet och hur utvecklingen ser ut över tid. Kartläggningen borde genomföras med de åtgärder som är mest ändamålsenliga för detta, t.ex. ett forskningsuppdrag eller en översyn av brottskodsystemet. Utskottet föreslog att riksdagen skulle göra ett tillkännagivande till regeringen. Riksdagen följde utskottet (rskr. 2016/17:90).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis påminna om det tillkännagivande om kartläggning, uppföljning och statistik om hedersrelaterad brottslighet som riksdagen i enlighet med vad som refereras ovan nyligen gjorde med anledning av utskottets förslag i betänkande 2016/17:JuU1.

Av skrivelsen framgår (s. 143) att regeringen avser att ge lämplig myndighet i uppdrag att genomföra särskilda kartläggningar av frågor som rör hedersrelaterat våld och förtryck, inklusive barn- och tvångsåktenskap, samt att hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck särskilt ska uppmärksammas. Utskottet ser positivt på detta, men vill återigen betona vikten av att detta sker skyndsamt. Det saknas dock skäl för riksdagen att göra något ytterligare tillkännagivande i frågan. Arbetsmarknadsutskottet bör därför avstyrka motion 2016/17:3554 (KD) yrkande 7.

Stockholm den 26 januari 2017

På justitieutskottets vägnar

Beatrice Ask

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Beatrice Ask (M), Annika Hirvonen Falk (MP), Helene Petersson i Stockaryd (S), Elin Lundgren (S), Krister Hammarbergh (M), Arhe Hamednaca (S), Anti Avsan (M), Susanne Eberstein (S), Johan Hedin (C), Petter Löberg (S), Adam Marttinen (SD), Roger Haddad (L), Linda Snecker (V), Andreas Carlson (KD), Lawen Redar (S), Ellen Juntti (M) och Runar Filper (SD).

Avvikande mening

Kartläggningar av omfattningen av hedersrelaterat våld (KD)

Andreas Carlson (KD) anför:

Vi noterar att regeringen i skrivelsen påtalar bristen på återkommande undersökningar av omfattningen av hedersrelaterat våld. Vi anser därför att Brå bör få i uppdrag att göra större, återkommande kartläggningar likt den som gjordes 2009. Regeringen bör vidta åtgärder som tillgodoser det vi nu anför. Arbetsmarknadsutskottet bör därför föreslå att riksdagen gör ett tillkännagivande. Motion 2016/17:3554 (KD) yrkande 7 bör tillstyrkas.